

# הקול מבלועי דקרה בכל ראש חדש

נאמר, רובו, בסעודה דרעוא פ' קרה תשע"ב בבהמ"ד בני ישישכר, בערטש, בארא פארק

## הרב מנחם רוקח

התפליות), היינו כח התחדשות. מיהו גם יש כאן השוואה בזה שנתברכו ישראל בכח הקבלה לקבל כתלמיד מרבו, כמו הלבנה שמקבלת האור מהשמש.

ובאמת הרי גם השמש בבחינת "מקבל", דהיינו מאור הגנוז, שנברא במאמר יהי אור ויהי אור. אשר בזה יובן למה נקראים "המאור הגדול והמאור הקטן" (בראשית א: טז), דמכיון שהלבנה אין לה האור מעצמה אלא עששית מאור החמה, ה' הנכון לקרות את השמש "אור עצמי" והלבנה "מוצלם עששית" (אפשריגלונג). אך לפי האמת גם השמש תולדה (מוצלם) מאור הגנוז, מאמר יהי אור. והחילוק רק במדה, מאור הגדול ומאור הקטן. וגם אור המקורי, אור הגנוז, גם זה רק תולדה מאור של הקב"ה. וזאת רמוז בפירושו של עץ יוסף "להתחדש כמותה... ויקבלו אורה ושמחה מאורות אלקינו ית', ולהאיר על נשמתנו אור המאיר ממנו ית' ויתעלה".

וזהו שנקרא קידוש לבנה "קבלת פני השכינה", שכולם מקבלים זה מזה, קטן מגדול, וגדול ממקור, אור פני השכינה.

"אלמלא לא זכו ישראל אלא "להקביל" פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דים". לפי שמולד הלבנה כל חודש מעיד על כח הקבלה, קבלת אור, להאיר. כי בהסתכלות בלבנה יכירו וידעו כי שכינה למעלה מכוכבי השמים..." (ענף יוסף בסידור אוצר התפלות).

ג) ולכן ראש חודש הוא הזמן גרמא לכל תלמיד לקבל פני רבו, ללמוד תורה ממנו. המקור בגמ' ר"ה טז: "וא"ר יצחק חייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנאמר (מלכים ב' ד:כג) מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת, מכלל דבחדש ושבת איבעי לה למיזל". במהרש"א: "נקט ברגל גם שאינו מפורש בקרא דלא גרע רגל מחודש".

ד) מצינו בראש חודש מנהג לנשים שאינן עושים מלאכה. המחבר ריש הלכות ר"ח (סי' תיז) כ' שהוא "מנהג טוב". והרי לא חל מנהג זאת בגברים. וכ' הטור

א) ידוע הגמ' (שבועות דף ט.) מה דכתיב בר"ח ושעיר עזים אחד לחטאת לה' (פ' פנחס כח:טו), מה שלא נאמר בכל חטאות של יו"ט, דשם כתיב "ושעיר עזים אחד חטאת", ובתפלה "ושעיר לכפר", טעם אחד מובא ברש"י ללמדך שמכפר על חטא שלא ה' אצלו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, אלא יודע תעלומות יודע, "לחטאת לה'", רק ה' יודע. ובגמ' יש טעם שני שהקב"ה בעצמו רוצה שאנחנו מביאים עבורו ית' כפרה "על שמיעטתי את הירח".

וצריך להבין מה שייכות יש לנו עם חטא זה (אם זאת חשוב לחטא), הלא יש בגמ' תמיהא כזו "טובי' חטא וזיגוד מינגד?" (פסחים קיג:). התשובה לזה שאנחנו צריכים להביא כפרה זו, לפי שכל התמעטות של הירח ה' בשבילנו, דהנה:

במס' אבות מתחיל משה קבל תורה מסיני, לגבי הרב המלמד, הקב"ה בעצמו, חשוב משה המקבל, אח"כ שנעשה בעצמו מלמד, רבי, נעשו תלמידים מקבלים. אנטיגנוס איש סוכו "קבל" משמעון הצדיק... יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים "קבלו" מהם... וכן כולם.

ויש כח בתלמיד שהקב"ה השריש בו כח קבלה לקבל מפי רבו. ולתכלית זה המעיט את אור הלבנה, דהיינו לקח ממנו אור משל לבנה עצמה (שהי' מתחלה שני המאורות הגדולים), והצריך שהלבנה תקבל אור מהשמש, וכן יהי' כח זה לכל תלמיד השומע מרבו. ומכיון שהתמעטות של הלבנה הי' לטובת ישראל, לכן מתאים שישראל (שנמשלו ללבנה גם בכח זה) יביא כפרה זאת של ר"ח, זמן חידוש הלבנה, עבור הקב"ה, "זמן כפרה לכל תולדותם", לפי שהם שייכים לזה.

ב) בברכת קידוש לבנה "וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידים להתחדש כמותה", "שיתחדשו מלכותם ותפארתם" (סידור אוצר

הטעם לפי שלא פרקו נזמיהן לעגל ניתן להם ר"ח ליום טוב. וגם לפי טעם זה צריך הסבר למה דוקא ר"ח. בפרט למה שמובא בטור סי' תי"ט בשם הפסיקתא. י"ל שראש חודש, חידוש הלבנה הוא הכח שהקב"ה נתן להמקבל, והאשה סמל המקבל.

ומעניין דענין זה שבר"ח כמו בשבת יש חשיבות זמן גרמא לקבל פני רבו ללמוד ממנו תורה, מאיפה יודעין דין זה? מאשה, חנה אמו של שמואל, כשהלכה לעלי הנביא, ואמר לה בעלה אלקנה "לא חדש ולא שבת היום" שמסתמא היתה רגילה לקבל כל ר"ח.

(ה) זה הכוונה "פני משה כחמה ופני יהושע כלבנה" (ב"ב דף עה.), משה רבינו "מסרה" ליהושע. משה (אחר "שקבל" מהקב"ה) נעשה המשפיע, הרבי, ויהושע כח המקבל, כהלבנה.

(ו) גם מתאים לפי הנ"ל מה שאמר נכדי, עמקן וסברן, **יצחק מתתיהו ז"ל** ליישב מה שמושה התפלל על יהושע (י-ה יושיעך מעצת מרגלים) ולא על כלב, שיהושע הי' תלמידו של משה, "לא ימיש מתוך האהל" (שמות לג:יא), "מקבל" מפי משה, בשלימות הקבלה. ודומה לו. משה הי' ענו מאד מכל האדם גם ביהושע מצינו מעלה זו "כד חמא משה ענוותנותי" קרא משה להושע בן נון יהושע" (תרגום יונתן בן עוזיאל פ' שלח יג:טז). משה הי' מעורב עם הבריות (וירד משה מן ההר אל העם - יתרו יט:יד), "מלמד שלא הי' משה פונה לעסקיו ולא לביתו אלא מן ההר אל העם (מכילתא יתרו י"ט); מה ראה משה לעשות שנים עשר ימי חנוכה כדי לחלק כבוד לנשיאים" (הוריות ו:). וכן הי' יהושע מעורב עם הבריות, לכן התפלל עליו משה שלא יִכָּשֵׁל מעצת מרגלים. ההדגשה כאן המעלה שקבל מרבו, כלבנה מן השמש.

ויש להציע שמזה (שלימות קבלה מרבו) זכה יהושע שהשמש והירח קיימו צוואתו, ויאמר (יהושע) לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון, ובגמ' (ע"ז כה. ותענית כ:): איתא "כשם שעמדה לו חמה ליהושע כך עמדה לו חמה למשה" (ועי' לעיל אות ב' דגם השמש בבחינת "מקבל").

(ז) יובן בזה קצת ההתבטלות גמורה של תלמיד לרבו עד שאיתא על ר' אליעזר שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם (יומא סו:).

(ח) "מחר חֹדֶשׁ ונפקדת כי יפקד מושבך" אמר יהונתן לדוד (שמואל א' כ:יח). כנראה הי' המנהג לבא אל סעודת ר"ח, גם דוד בא וישב על מקומו, ושאוול יושב בראש, ומסתמא הגיד דבר תורה, וע"י שיפקד מושבו הוי כמונע קבלת פני רבו.

(ט) חטאו של קרח הי' שלא רצה להיות תלמידו של משה בקנאה שבער בקרבו כאש אוכלת. הוא רצה להיות "רבי". ולכן בהבלעה באדמה קורא משם "משה אמת ותורתו אמת" (ב"ב דף עד.). וברשב"ם (שם במקום רש"י) "בכל ראש חודש אומר כן". למה בר"ח? י"ל לפי שחטאו הי' שלא רצה להיות תלמיד אצל משה. בר"ח צריך לקבל פני רבו, כהלבנה שנגזרה עליה להיות "מקבלת" האור מהשמש. כל ר"ח הלבנה נתחדשה כתינוק הנולד ונקרא המולד, והגבאי מודיע מתי "המולד".

יוד (יובן בזה הגמ' נדרים (עט.) וסנהדרין (ק): מאי דכתיב (חבקוק ג:יא) "שמש ירח עמד זבולה לאור חצריך יהלכו", מלמד שעלו שמש וירח לזבול, אמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה דין לבן עמרם נצא ואם לאו לא נצא" (בנדרים הלשון "ואם לאו אין אנו מאירין").

למה באו שמש וירח בטענה לכבודו של משה? איזה שייכות להם למחלוקת של קרח. ויונח להנ"ל דהשמש והירח, שנתמעט הלבנה, הי' כדי לחזק את המקבל מרבו, ובזה הרי הי' חטאו של קרח שלא רצה לקבל.

(יא) במדרש במדבר רבה (יח:ח) ומובא ברש"י "וקרח שפקח הי' מה ראה לשטות זה? אלא עינו הטעתו, ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמואל ששקול כנגד משה ואהרן אמר בשבילו אני נמלט...". מעניין שהענין הנ"ל מצינו אצל שמואל ג"כ. בגמ' ברכות דף לא: אל הנער הזה התפללתי, א"ר אלעזר: שמואל מורה הלכה לפני רבו הי'... חזה שמואל דמהדרי בתר כהן למישיחט אמר להו למה תהדרו בתר כהן, שחיטה בזר כשרה... אמר לי' עלי שפיר קא אמרת אבל מורה הלכה בפני רבך את, וכל המורה הלכה בפני רבו... אמרה לי' חנה אל הנער הזה התפללתי. להנ"ל כל השתלשלות דקרח הי' חסרון קבלת עול התורה והלכה מפי רבו. ואולי הי' בזה תיקון, הגם שהי' רק הוי אמינא. גם ההלכה שפסק (הצעיר) שמואל, שחיטה כשרה בזר

(ולאו דוקא כהן), הגם שזה חלק עבודת המקדש שייך לתיקון למחלוקת קרח נגד משה ולכהונה בכלל.

(יב) בר"ה הוא ראש חודש חשוב, שהוא גם ראש השנה "שאיין לך אדם שאיין לו שעה" (אבות פרק ד' משנה ג'). בראש השנה נפקדה חנה, ופרשת חנה ושמואל מפטירין בר"ה.

(יג) יובן בהנ"ל מה שלכאוף פליאה, והוא הענש של קרח, 'ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם'. דהנה מצינו בגמרא סנהדרין לז: "מיום שפתחה הארץ את פיה וקיבלתו לדמו של הבל, שוב לא פתחה, שנאמר (ישעי' כד:טז) "מכנף הארץ זמירות שמענו...". מכנף הארץ ולא מפי הארץ". (ותמיהא דלגבי אמירת קדושה בשבת קדש מביא התוס' שם בשם תשובת הגאונים שאומרים קדושה, ולא מחלק בין כנף הארץ לפי הארץ).

והנה במכילתא בשירת הים עה"פ נטית ימינך תבלעמו ארץ, שמתחילה לא רצתה הארץ לבלוע דמן וגופן של מצרים, ואמרה "ומה אם בשעה שלא קבלתי אלא דמו של הבל, שהוא יחידי, נאמר לי (לי פי' עלי) ועתה ארור אתה מן האדמה, ועכשיו איך אני יכולה לקבל דמן של אוכלסין הללו, עד שנשבע לה הקב"ה שאינו מעמידה בדין, שנאמר נטית ימינך תבלעמו ארץ, ואין ימין אלא שבועה שנאמר (ישעי' סב:ח) נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו".

לפי"ז קשה למה בעונשו של קרח הבליעה הארץ דמם וגופם? ונר' לומר, מחומר הקושיא, דכאן הי' החטא נורא ואיום, כבגמ' (מכות כב:) "הני טפשי דקמי מס"ת ולא קמי מגברא רבא". נמצא דכבוד גברא רבא עדיף מכבוד ספר תורה, והרי מדובר על גברא רבא דרבא, רבן של כל ישראל ושל כל הדורות, ולא רק דלא קמו אלא מבזין עד דכדוכה של נפש, הרגיש הארץ ותפתח את פיה.

ומעניין שתבת "טפשי" שנקראים אותם שלא קמו מגברא רבא, מצינו גם בקרח "קרח שפקח הי' מה ראה "לשטות" זה (שטות היינו טפשות) (לשון רש"י פסוק ז).

(יד) והנה באבות פרק ה' משנה ו' עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, אחד מהם פי הארץ "לבלוע קרח ועדתו" (רע"ב). בתוס' יו"ט שם מדקדק דבעת שמשה מתרה אותם "בזאת תדעון... ואם בריאה יברא ה' 'ופצתה' האדמה את פיה ובלעה אתם", למה לא אמר 'ופתחה' את פיה, שהוא לשון מורגל יותר, ובפרט דלמשה כתיב "ויהי ככלתו לדבר... 'ותפתח' הארץ את פיה", עיי"ש מה שתירץ לפי דעתו.

אך נראה לפי חז"ל שבכוונה שינה ואמר תבת "ופצתה", להדגיש שהרי האדמה נענשה בהבל "אשר פצתה את פיה", ואף על פי כן בעדת קרח יהי' "ופצתה", "וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה'".

(טו) ולסיים בכי טוב: הא דר' אליעזר לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו (לעיל אות ז), אמר גיסי האדמו"ר מסאמבור שליט"א, דהיינו בציבור ברוב עם, אבל ליחידים חברים מקשיבים כן גילה להם, דבזה שייך הפסוק "אל תמנע טוב מבעליו" (משלי ג:כז), "שלא למנוע למודו מהבא ללמוד הראוי לכך" (רלב"ג). ויש מפרשים, דמותר לומר סתם בלי הזכרת שם רבו, דהכל יודעין שאומר מה ששמע מרבו, בפרט אם נוהג כר' אליעזר. משא"כ דבר שלא שמע מפי רבו אלא מת"ח אחר צריך לפרסם שמו, לקיים הא דאבות (ו:י) "האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם".

(טז) מסיימים ק"ש ה' אלקיכם אמת" (עי' ברכות דף יד:), ובחומש לא כתוב "אמת", רק מסיים אני ה' אלקיכם. וי"ל דברמז רמז אמת "ויקח קרח" עם מספר האותיות והכולל בגימטריא אמת. ולאידך גיסא י"ל בתורה לא ציוה לדבר האמת רק "מדבר שקר תרחק" (שמות כג:ז), לפי שאמת לאמיתו צריך אדם להשתדל כל חייו להגיע לאמת, "אמת זו תורה" (ברכות ז:), אה"לך באמתך (תהלים פו:יא), הילוך ועלי' למדרגת אמת. לכן הציווי הוא להתרחק משקר. גם זה מרומז ב"ויקח קרח", קרח אותיות "רחק", מדבר שקר תרחק, עד שהגיע לצעוק בבלועי דקרח בכל ר"ח "משה אמת ותורתו אמת".

